

Literatura, populární kultura a rozumění: proč je nutné některé tradiční kategorie revidovat, ale nikoli zrušit

Katka Kirkosová

Katedra mediálních studií a žurnalistiky
Fakulta sociálních studií,
Masarykova Univerzita

Předpoklady

- umění a populární kultura jako prostupující se diskurzy
 - propojeny komplexními intertextuálními vztahy
 - podobné vnitřní strukturování: zahrnují různé stupně kvality
 - podstatný rozdíl primárně ve způsobu sociálního užití
- revidovat, nikoli zrušit kategorie/označení „umění“ a „populární kultura“

Projekt 1: jak zpochybnit kategorie umění a populární kultura...

- klíčový předpoklad
 - smysl je uvnitř textu +
 - zařazení do kategorie umění/populární kultura poznáním smyslu díla není nutně ovlivněno ani zpětně jej neovlivňuje
- teoretická báze
 - postmodernismus (Lyotard): „moderní estetická otázka už nezní: co je krásné?, nýbrž: jak je tomu s uměním (a s literaturou)?“
 - literární teorie (Ingarden): „nejvíce žádoucí je nejvyšší možné snížení distance bez její ztráty“
- tři způsoby interpretace
 - praktický přístup / používání textu
 - kriticko-teoretický přístup
 - estetický přístup

Projekt 1: pracovní model pro estetické čtení populární kultury

- krok 1: distancovaná pozice / z modu praktického naladění do estetického
 - dehumanizace (Ortega y Gasset)
 - proškrtání míst infikovaných triky prezentace (Lyotard)
- krok 2: určení základních orientačních bodů / dějiště, doba, herci, hra, technika, emoce; umění, barva, symbol
- krok 3: hledání uměleckých kvalit
 - čtyři roviny textu (Ingarden)
 - tvůrčí využití standardních řemeslných postupů – kompozičních postupů a principů, tropů a figur...
- krok 4: hledání estetických kvalit
 - tragično, komično, tragikomično, absurdno, paradox, bizarno, humorné, satiru, ironii, sarkasmus, vznešené, nízké
 - žádoucí hledat nové úhly pohledu a konstruovat nové syntézy

Revize modelu

- problém: univerzálnost uměleckých kvalit?!
 - literatura (...) jako série ustavování a narušování norem
 - vztah uměleckých a estetických kvalit
- nutná změna: zahrnout do analýzy sociální kontext
- přesměrování projektu
 - pokus o demonstraci možnosti estetického čtení populární kultury prozatímně odložen
 - a nahrazen soustředěním se na způsoby, jak jsou v obou diskurzích konstruovány, reprodukovány a popírány hodnoty, podle nichž jsou texty posuzovány

Projekt 2: jak jsou konstruovány hodnoty a normy umění a populární kultury

- doplnění teoretické báze
 - diskurz (Foucault/Faircough)
 - sociální pole (Bourdieu)
- literatura jako sociální instituce
- revidovat, nikoli rušit označení umění a populární kultura
 - proč revize: rozpojení označení a přiřazeného hodnotového soudu
 - proč zachování: užitečné k orientaci

Děkuji za Vaši
pozornost.